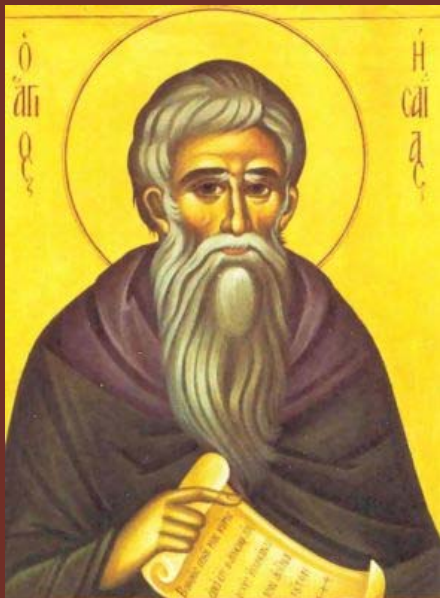

Trofički odnosi

Svo meso je trava
Izaija 40:6

*Tristo pastrva podržava jednog čovjeka kroz godinu.
Pastrve pak moraju pojesti devedeset tisuća žaba,
koje moraju pojesti dvadeset sedam milijuna skakavaca,
koji žive od milijun kilograma trave.*

G.T.Miller Jr.

Trofičke razine i odnosi u ekosustavu

Primarni proizvođači

Sekundarni proizvođači/konzumenti:

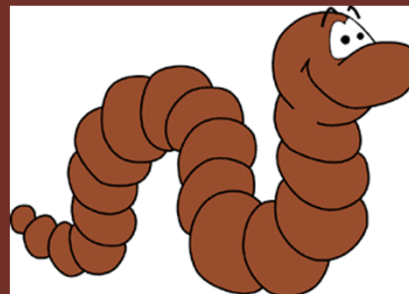
konzumenti prvog reda- biljojedi

konzumenti drugog reda- mesojedi, svejedi

...

vršni konzumenti- mesojedi

Detritojedi

Obilježja predstavnika trofičkih razina

**Konzumenti prvog reda
moraju jesti češće
uz mali utrošak E → veći
zubalo plosnatih zuba**

**Konzumenti drugog reda- mesojedi
rjeđe jedu
uz veliki utrošak E → manji (kit?)
zubalo oštarih zuba**

**Konzumenti drugog reda- svejedi
najmanje problema s
pronalaženjem hrane
miješano zubalo**

Trofičke razine i odnosi u ekosustavu

Osnovne kategorije hrane u akvatičkim sustavima

1. Biljke
2. Životinje (plijen)
3. Obraštaj (perifiton)
4. Organska tvar (detritus)

Trofičke razine i odnosi u ekosustavu

Funkcionalne hranidbene skupine (FFG)

Prema Cummins (1973)

1. Čestice organske tvari

krupne, **SHREDDERS**;

sitne i vrlo sitne **COLLECTORS**

FILTERING

GATHERING

2. Obraštajna zajednica (perifiton) **SCRAPERS**

3. Životinje (plijen) **PREDATORS**

4. Biljke **HERBIVORES-PIERCERS**

Metode utvrđivanja FFG

Oblik usnih organa

Analiza sadržaja probavila

(praćenje izotopa)

Promatranje ponašanja

Trofičke razine i odnosi u ekosustavu

Funkcionalne hranidbene skupine (FFG)

Prema Cummins (1973)

1. Čestice organske tvari

krupne, **SHREDDERS**;

sitne i vrlo sitne **COLLECTORS**

**FILTERING
GATHERING**

2. Obraštajna zajednica (perifiton) **SCRAPERS**

3. Životinje (plijen) **PREDATORS**

4. Biljke **HERBIVORES-PIERCERS**

Jedan morfološko etološki mehanizam može
pribaviti različite tj. gotovo sve tipove hrane

Trofičke razine i odnosi u ekosustavu

Funkcionalne hranidbene skupine (FFG)

Morfološko-etološki mehanizmi pribavljanja hrane

Suspendirana tvar → mreža *Neureclipsis*
Hydropsyche

Trofičke razine i odnosi u ekosustavu

Tijekom životnog razvoja mijenja se sklonost prema pojedinim izvorima hrane

+

Korištenje hranidbenih resursa ovisi i o ponudi:
vremenski (godišnja doba), prostorno (tip staništa)

Detritivor

Predator

Promjena sklonosti prema izvorima hrane tijekom života

Godišnji unos E uklije (*Alburnus alburnus*)

Dob 0-1	kcal/m ² ×ann	%	Dob 1+	kcal/m ² ×ann	%
Zooplankton	97	52.2%	Zooplankton	23	2.6%
Chironomidae ličinke	28	15.1%	Chironomidae ličinke	20	2.3%
Chironomidae odrasli	26	14.0%	Chironomidae odrasli	126	14.4%
Alohtona tvar i detritus	32	17.2%	Alohtona tvar i detritus	522	59.5%
Obraštaj	3	1.6%	Obraštaj	155	17.7%
Drugi beskralježnjaci		0.0%	Drugi beskralježnjaci	27	3.1%
Ribe		0.0%	Ribe	4	0.5%
	186			877	

Promjena prehrane kapelske svijetlice s obzirom na raspoloživost resursa tijekom godine

Foto: P. Mustafić

Sadržaj želuca

Skupina	Proljeće	Ljeto	Jesen	Zima
DIATOMEAE	•	•	•	•
CESTODA	•			
GASTROPODA	•			•
BIVALVIA	•			•
NEMATODA	•			•
CLITELLATA				
Oligochaeta	•	•	•	•
CRUSTACEA	•		•	•
Decapoda (Astacidae)			•	
Cladocera	•	•	•	•
Copepoda	•	•		•
Ostracoda	•	•	•	
Isopoda (<i>Asellus aquaticus</i>)	•			
Amphipoda	•		•	
ARACHNIDA		•	•	•
Hydracarina		•	•	•
CHILOPODA	•			
COLLEMBOLA			•	
INSECTA				
Coleoptera	•		•	•
imago	•		•	
larva	•		•	•
terr.			•	•
Dytiscidae larva				•
Helodidae	•			
Ephemeroptera	•		•	•
Baetidae			•	
Plecoptera	•	•	•	•
Trichoptera	•	•	•	•
Heteroptera	•		•	
Homoptera			•	
Megaloptera	•			
Hymenoptera	•		•	•
Formicidae	•		•	
Diptera	•	•	•	•
Diptera - imago	•	•	•	
Diptera - pupa	•		•	
Ceratopogonidae	•		•	•
Ceratopogonidae - imago	•			•
Chironomidae	•	•	•	•
Tanytopodinae			•	
Limoniidae				•
Simuliidae			•	
Syrphidae			•	
Insecta, nedet.	•		•	•
Insecta vodeni, nedet.	•			
Insecta kopneni, nedet.	•		•	
ACTINOPTERYGII	•	•		
NOM*	•	•	•	•
NŽM*	•	•	•	•
NBM*	•	•	•	•
NAM*	•	•	•	•

Kvantitativni sastav prehrane kapelske svijetlice

Postotak učestalosti pojavljivanja

$$\%F = n / N$$

Postotak brojnosti

$$\%N = n_p / N_{\text{ukupno}}$$

Postotak mase

$$\%m = m_p / m_{\text{ukupno}}$$

Koeficijent relativnog značenja

$$\text{IRI} = (\%N + \%m) \times \%F$$

Skupina plijena	Broj je dinki plijena	%F	%N	%m	IRI
Diatomeae	-	25,8	-	6,7	-
Oligochaeta	1	1,5	3,2	0,5	5,7
Crustacea UKUPNO	12	6,1	38,7	0,4	237,2
Copepoda	4	6,1	12,9	0,1	79,1
Cladocera	5	3,0	16,1	0,1	49,2
Ostracoda	3	4,5	9,7	0,2	44,8
Arachnida UKUPNO	2	3,0	6,5	2,1	26,0
Arachnida non det.	1	1,5	3,2	1,6	7,3
Hydracarina	1	1,5	3,2	0,5	5,7
Insecta UKUPNO	14	13,6	45,2	4,3	673,9
Plecoptera	1	1,5	3,2	0,3	5,3
Trichoptera	2	1,5	6,5	1,4	11,9
Diptera UKUPNO	11	10,6	35,5	2,6	403,5
Chironomidae	9	7,6	29,0	1,1	228,1
Diptera non det.	2	3,0	6,5	1,5	24,0
Actinopterygii	2	1,5	6,5	1,6	12,1
UKUPNO	31				
NŽM*	-	7,6	-	1,8	-
NOM*	-	81,8	-	78,6	-
NBM*	-	10,6	-	2,0	-
NAM*	-	9,1	-	2,0	-

%F: U koliko jedinki od ukupnog broja je nađen taj tip hrane

%N: Koliko od ukupnog plijena je bilo plijena pojedine vrste

%m: Koliko od ukupne mase je bilo mase određenog tipa

Funkcionalne hranidbene skupine (FFG) prema Moog (2002)

	IZVORNO IME FFG	HRANA	HR NAZIV	ALTERNATIVNA IMENA
1	SHREDDERS	LISTINAC, CPOM	USITNJIVAČI	
2	GRAZERS	OBRAŠTAJ, POM	STRUGAČI	SCRAPERS RASPERS
3	ACTIVE FILTER FEEDERS	SUSPENDIRANE ČESTICE (FPOM) PRIBAVLJENE AKTIVNIM STVARANJEM STRUJE VODE	AKTIVNI PROCJEĐIVAČI	EDDY FILTERERS, FILTERING COLLECTORS
4	PASSIVE FILTER FEEDERS	SUSPENDIRANE ČESTICE (FPOM) PRIBAVLJENE KORIŠTENJEM POSTOJEĆE STRUJE VODE	PASIVNI PROCJEĐIVAČI	
5	DETRITUS FEEDERS	ISTALOŽENI POM (FPOM)	DETRITIVORI	GATHERING COLLECTORS
6	MINERS	MAKROFITI	BUŠAČI	LEAF BORERS, PIERCERS
7	XYLOPHAGOUS	DRVENASTI OSTACI	KSILOFAGI	
8	PREDATORS	PLIJEN	GRABEŽLJIVCI	
9	PARASITES	DOMADAR	NAMETNICI	
10	OTHER	SVI KOJE SE NE MOŽE RAZVRSTATI PREMA GORNJOJ SHEMI	OSTALI	OMNIVOROUS

Razvrstavanje predstavnika makrozoobentosa u FFG

USITNJIVAČI (shr)	STRUGAČI (gra)	AKTIVNI PROCJEĐIVAČI (afil)	PASIVNI PROCJEĐIVAČI (pfil)	DETRITIVORI (det)	PREDATORI (pre)
<i>Amphinemura triangularis</i>	<i>Amphinemura triangularis</i>	Tanytarsini	<i>Hydropsyche instabilis</i>	Oligochaeta	<i>Hydropsyche instabilis</i>
<i>Amphinemura sp.</i>	<i>Amphinemura sp.</i>	Orthocladinae	<i>Hydropsyche saxonica</i>	<i>Amphinemura triangularis</i>	<i>Hydropsyche saxonica</i>
<i>Nemoura sp.</i>	<i>Protonemoura sp.</i>		<i>Hydropsyche sp.</i>	<i>Amphinemura sp.</i>	<i>Hydropsyche sp.</i>
<i>Protonemoura sp.</i>	<i>Leuctra fusca</i>		<i>Wormaldia occipitalis</i>	<i>Nemoura sp.</i>	<i>Rhyacophila dorsalis</i>
<i>Leuctra fusca</i>	<i>Riolus cupreus</i>		<i>Wormaldia subnigra</i>	<i>Protonemoura sp.</i>	<i>Rhyacophila tristis</i>
<i>Athripsodes bilineatus</i>	<i>Hydropsyche instabilis</i>		Tanytarsini	<i>Leuctra fusca</i>	Tanypodinae
	<i>Hydropsyche saxonica</i>		Simuliidae	Tanytarsini	<i>Chelifera sp.</i>
	<i>Hydropsyche sp.</i>			Orthocladinae	<i>Hemerodromia sp.</i>
	Tanytarsini			Tanypodinae	<i>Gomphus sp.</i>
	Orthocladinae			<i>Hemerodromia sp.</i>	

Razvrstavanje predstavnika makrozoobentosa u FFG

Hydropsyche

Sadržaji probavila i praćenje asimilacijskih puteva
(Alge, detritus i životinje)

+

Empirijski podaci o ponašanju

↓

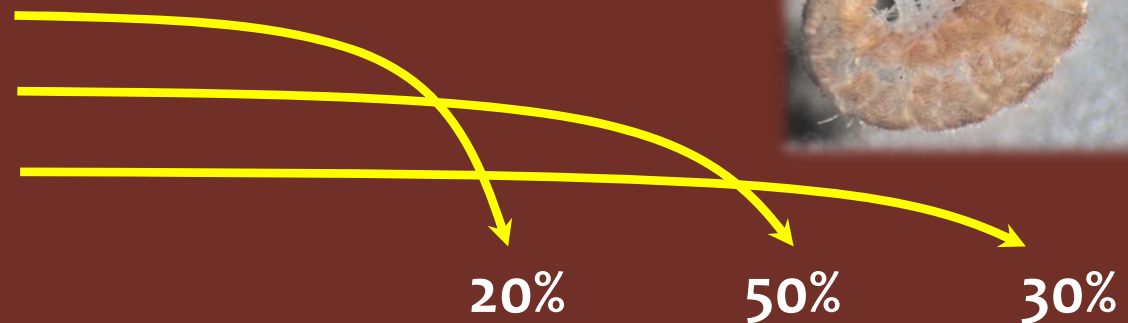
GRA - 2

PFIL - 5

PRE - 3

↓

10

POPULACIJA OD 77 *Hydropsyche* = 15.4 GRA; 38.5 PFIL; 23.1 PRE

Funkcionalna analiza zajednice (prema Moog 2002)

Sastav zajednice:

Svojta	FFG VRIJEDNOSTI						
	N	SHR	GRA	AFIL	PFIL	DET	PRE
Oligochaeta	12					10	
<i>Ephemera danica</i>	15			10			
<i>Amphinemura triangularis</i>	11	2	5			3	
<i>Isoperla grammatica</i>	6	1	1			1	7
<i>Hydropsyche saxonica</i>	22		2		5	3	
<i>Chelifera</i> sp.	9						10
UKUPNO	75						

Funkcionalna analiza zajednice (prema Moog 2002)

Sastav zajednice:

Svojta	N	FFG BROJNOST					
		SHR	GRA	AFIL	PFIL	DET	PRE
Oligochaeta	12					12	
<i>Ephemera danica</i>	15			15			
<i>Amphinemura triangularis</i>	11	2.2	5.5			3.3	
<i>Isoperla grammatica</i>	6	0.6	0.6			0.6	4.2
<i>Hydropsyche saxonica</i>	22		4.4		11	6.6	
<i>Chelifera</i> sp.	9						9
UKUPNO	75	2.8	10.5	15	11	22.5	13.2

Funkcionalna analiza zajednice (prema Moog 2002)

Biocenološki sastav:

Svojta	N
Oligochaeta	12
<i>Ephemera danica</i>	15
<i>Amphinemura triangularis</i>	11
<i>Isoperla grammatica</i>	6
<i>Hydropsyche saxonica</i>	22
<i>Chelifera sp.</i>	9
UKUPNO	75

Funkcionalni sastav:

FFG	N
SHR	2.8
GRA	10.5
AFIL	15
PFIL	11
DET	22.5
PRE	13.2
UKUPNO	75

Bonus – E tokovi kao pokazatelj stanja sustava:

Vremensko-prostorni gradijent raspodjele hrane uvjetuje odgovarajuću strukturu zajednice.

Neizravna metoda procjene stanja

Raspodjela (umjereni pojas - tip):

1. GORNJI TOK

utjecaj okoliša → Alohtona E

Dominiraju: SHR>DET>(P/A)FIL

2. SREDNJI TOK

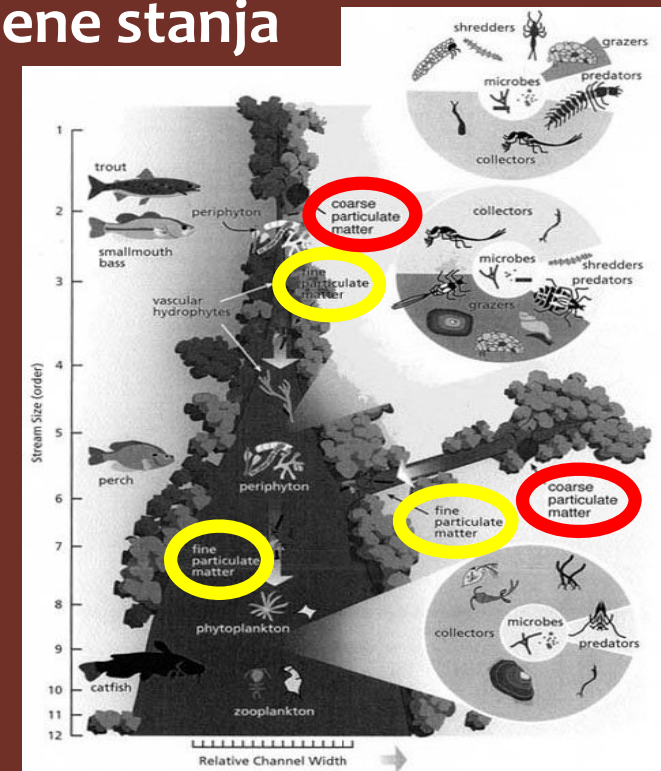
Autohtona proizvodnja

Dominiraju : GRA>(P/A)FIL

3. DONJI TOK

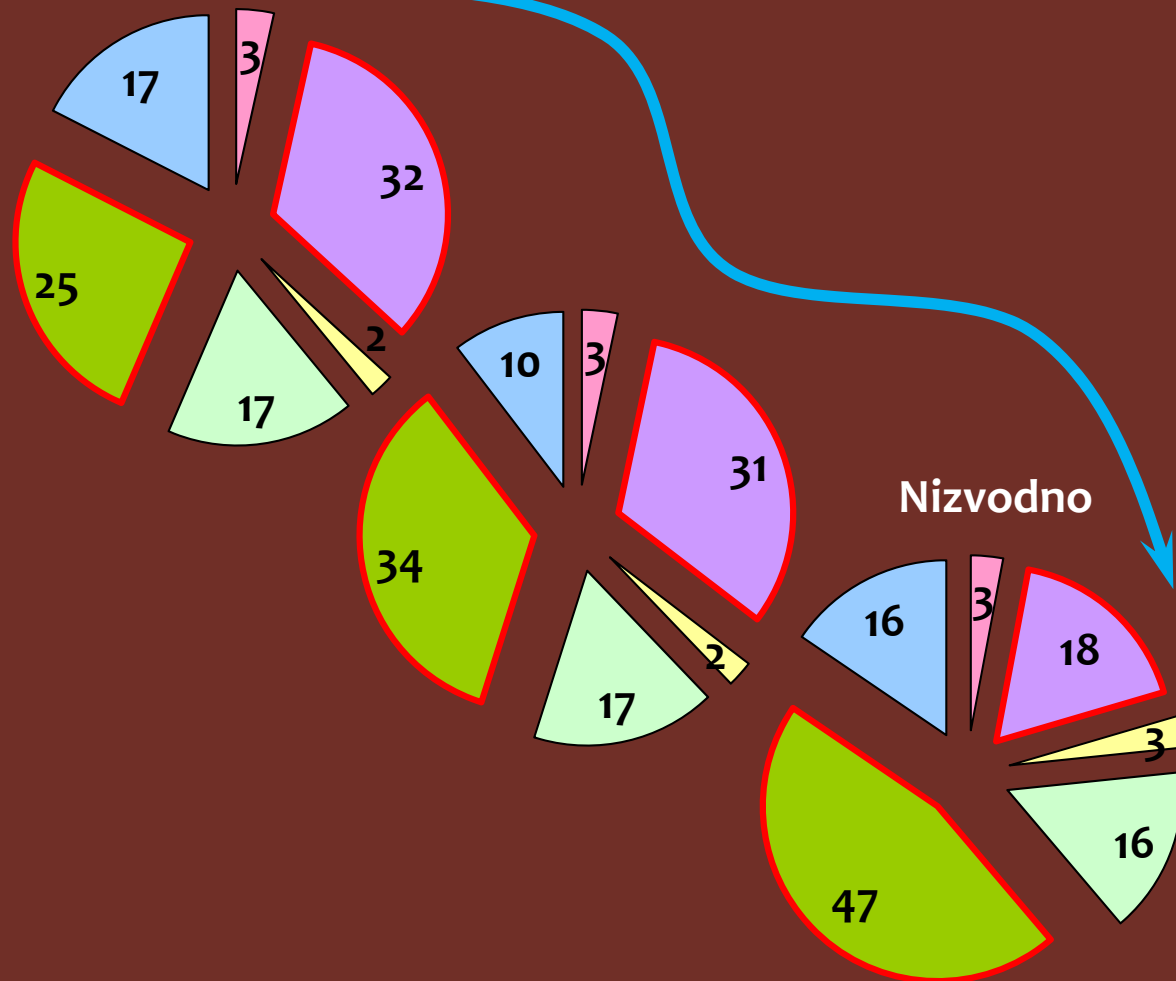
Ostaci doneseni iz uzvodnog područja + plankton

Dominiraju: DET>(P/A)FIL

Funkcionalna organizacija zajednice MZB Plitvičkih jezera

Uzvodno

Nizvodno

- Usitnjivači
- Strugači
- Aktivni procjeđivači
- Pasivni procjeđivači
- Detritivori
- Predatori

Trofičke razine i odnosi u vodenom okruženju

Primarni producenti-bentoske alge
dijatomeje, nitaste i nenitaste zelene alge,
cijanobakterije (rijeđe crvene alge)

Zajednica – Obraštaj (perifiton)
(epiliton, epipsammon, epixylon, epizoon)

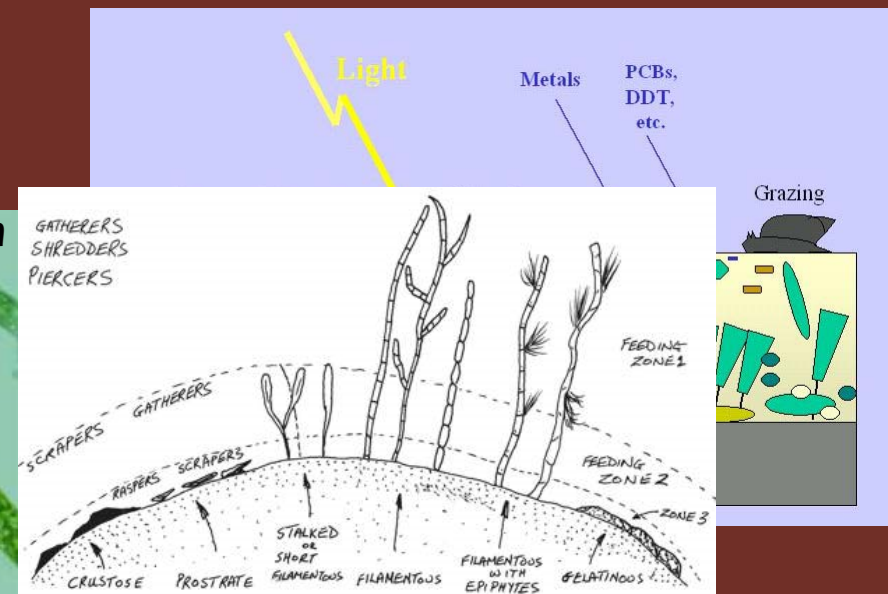
AUTOHTONA PRODUKCIJA

Nitzschia

Oedogonium

Trofičke razine i odnosi u vodenom okružju

Sekundarni producenti/konzumenti:

konzumenti prvog reda – biljo/algo ~jedi - **STRUGAČI**
mnogi akvatički organizmi u dijelu života!

pretežno:

Kukci

(Trichoptera, Ephemeroptera),

Mekušci

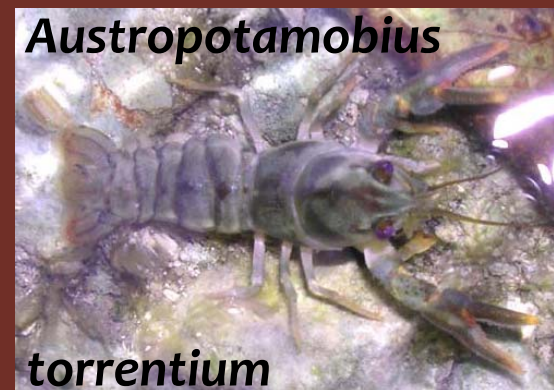
(puževi),

Rakovi

(potočni rak),

Ribe i

Vodozemci (ličinke)

Trofičke razine i odnosi u vodenom okružju

Odrednice razmjera i učinaka odnosa PP i PK

Biotičke:

Vrsta PK

Brojnost PK

Stadij razvoja (sukcesije) PP

Abiotičke:

Svjetlo

Nutrijenti

Tok

Sezona

Podloga

Uznemiravanje

Trofičke razine i odnosi u vodenom okružju

Sekundarni producenti/konzumenti:

Konzumenti drugog reda- mesojedi, svejedi
vršni konzumenti- mesojedi **GRABEŽLJIVCI**

pretežno:

Ribe (konzumiraju većinu ostalih svojti; prvenstveno drift*)

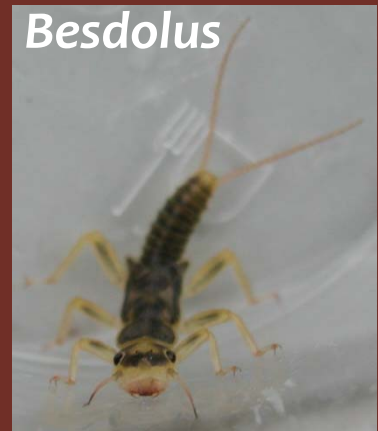
Odonata

Plecoptera (*Perla*, *Dictyogenus*, *Besdolus*) *

Coleoptera

Diptera (Tanypodinae)

Pijavice (*Erpobdella*)

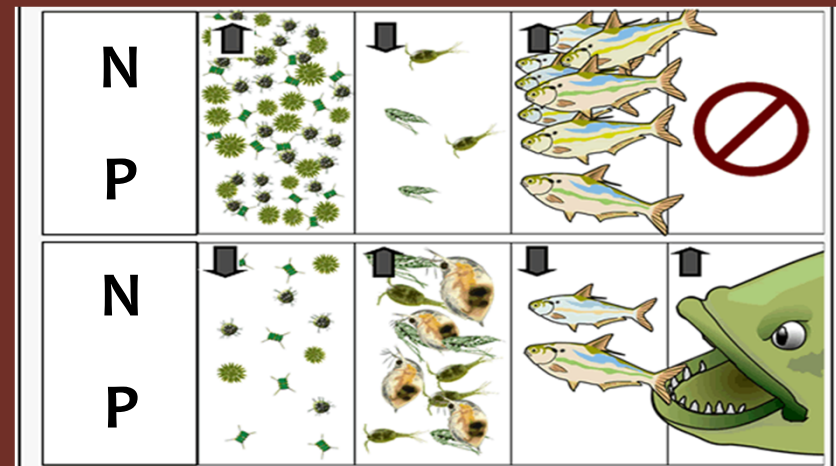
Trofičke razine i odnosi u vodenom okružju

Ishodi odnosa grabežljivac plijen

Izravno povećanje mortaliteta uslijed pritiska grabežljivaca
Neizravno

Promjene u ponašanju i životnim ciklusima
(skraćenje/promjena vremena za hranjenje,
migracije u hranidbeho nepovoljnija staništa,
smanjen rast i fekunditet,
genetske promjene?)

Kaskadni trofički učinak
(rijetko u kopnenim staništima)

Odrednice ishoda: stopa (i/e)migracije (stopa izmjene),
ranjivost na predatorski pritisak

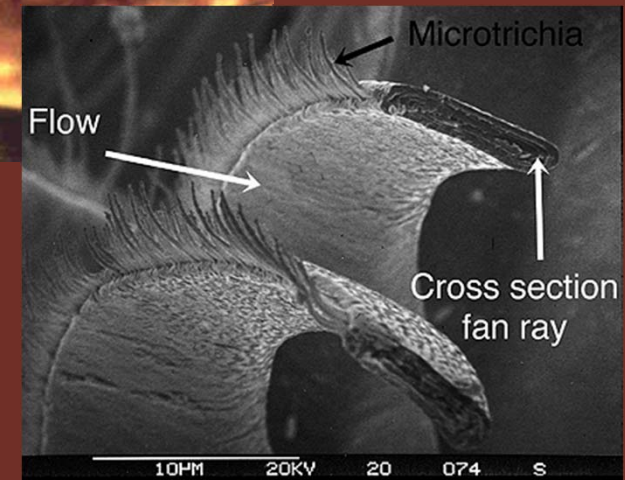
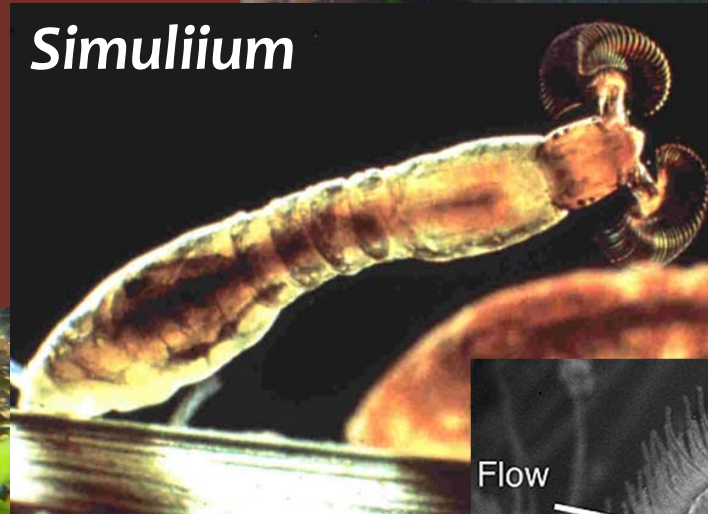
Korisnici detritusa
Usitnjivači

Korisnici detritusa
Procijediivači
Pasivni

Simulium

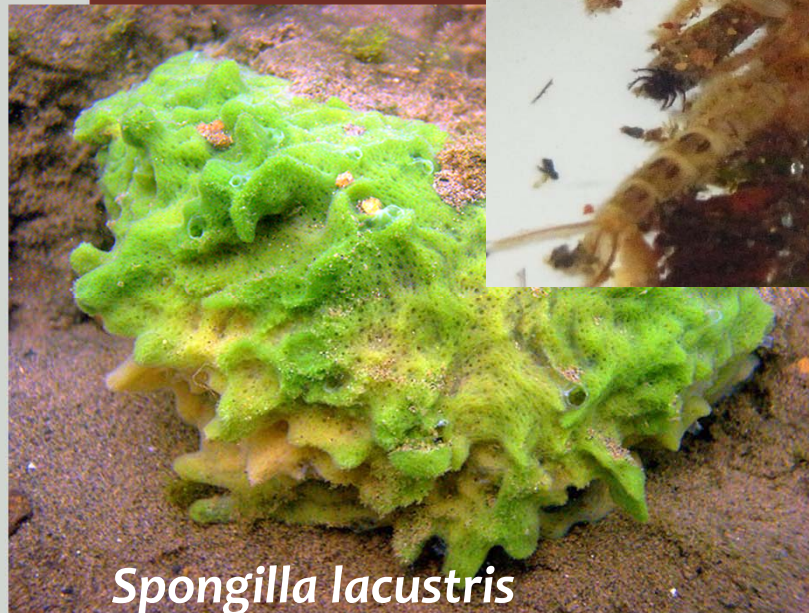

Korisnici detritusa
Procijediivači
Aktivni

Dreissena polymorpha

Ephemera

Spongilla lacustris

Korisnici detritusa Detritojedi

Scirtidae

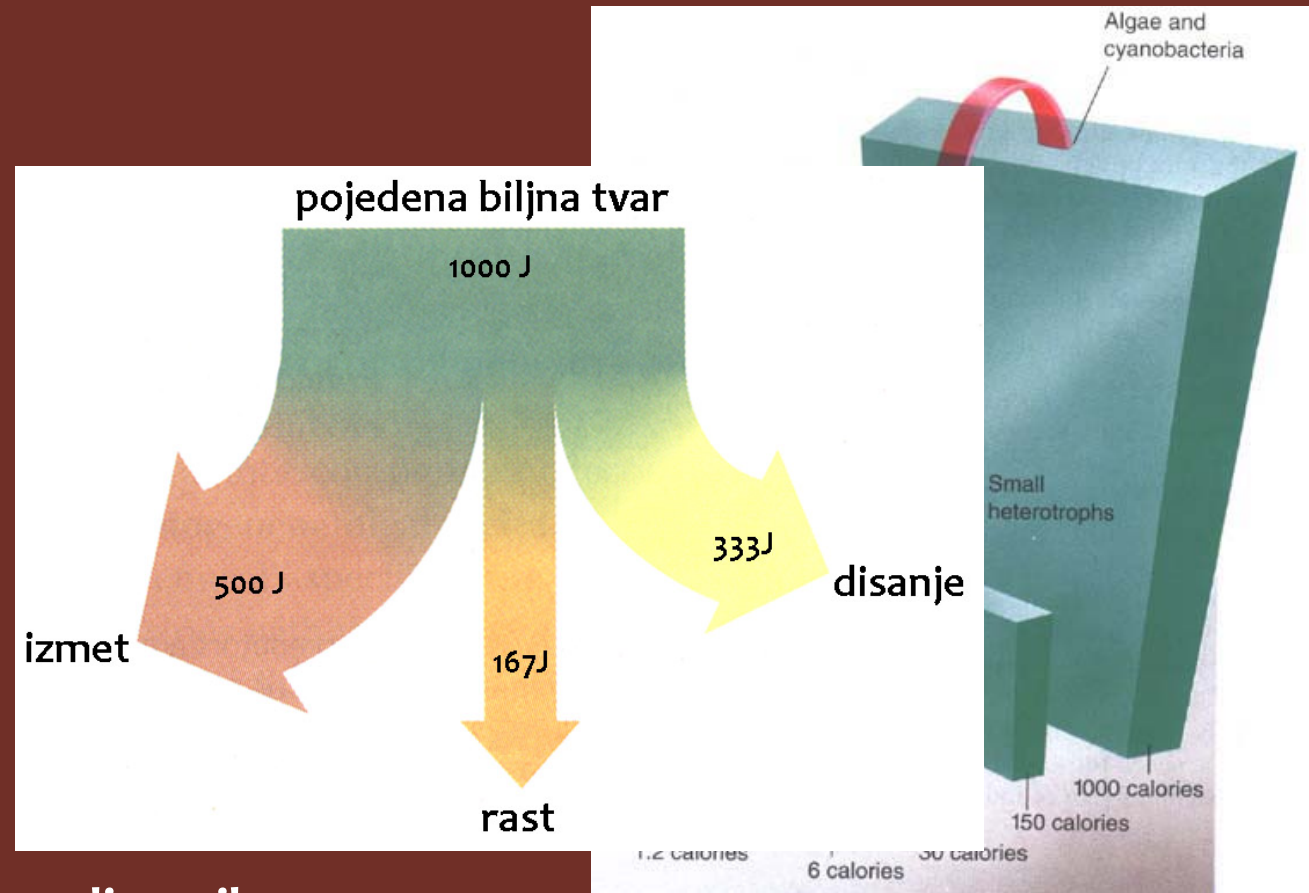

Oligochaeta

Leptophlebiidae

Učinkovitost prijenosa energije kroz trofičke razine

2. Zakon termodinamike

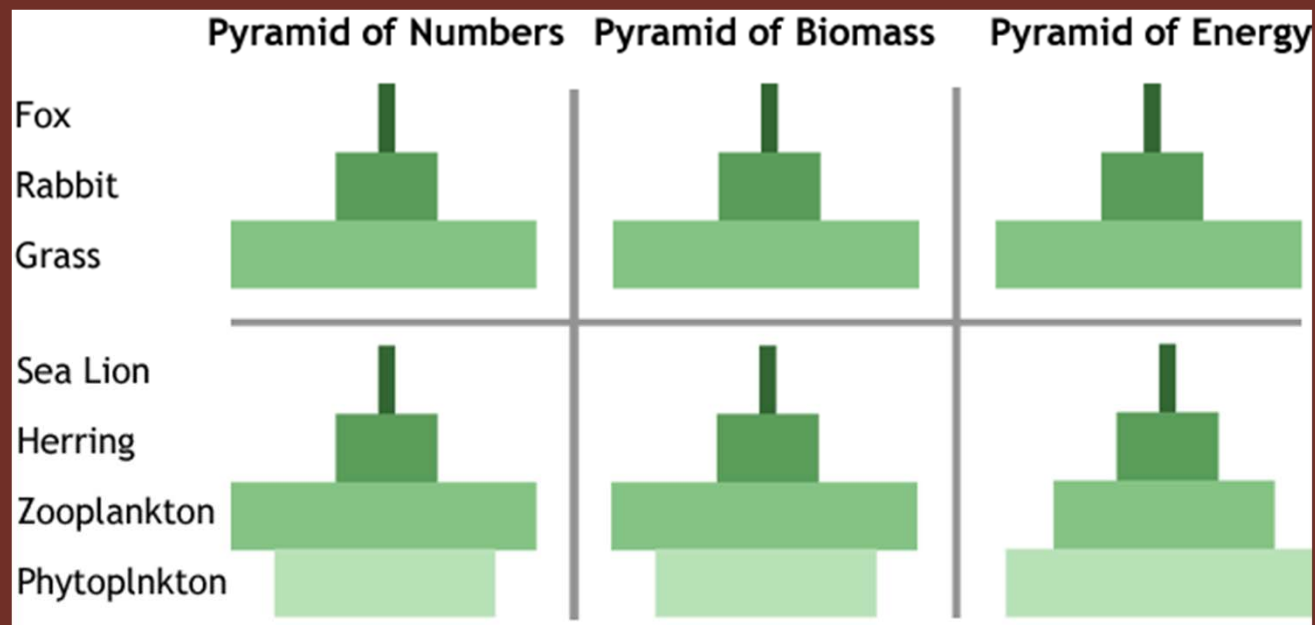
E u sustavu koja nije raspoloživa za obavljanje rada=

Dio energije koji se ne prenosi na sljedeću trofičku razinu → do 90%

Učinkovitost prijenosa energije kroz trofičke nivoe

Trofičke piramide:

1. Piramida brojnosti
2. Piramida biomase
3. Piramida energije

Energetske vrijednosti pojedinih karika hranidbenog lanca u akvatičkim biotopima

Fitoplankton: 19200 J/g ST

Obraštaj (kremenjašice): 13500 J/g ST

Detritus: 18800 J/g ST

Bentoski beskralježnjaci: 23000 J/g ST

Submerzni makrofiti: 19200 J/g AFDM

Flotantni makrofiti: 20000 J/g AFDM

Escherichia: 18000 J/g ST

Cladocera: 19300 J/g ST